

23.02.2023 р. № 2923-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2923-20#Text> (дата звернення: 22.05.2025).

4. Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 року № 326 (у ред. постанови Кабінету Міністрів України від 22.07.2022 року № 951). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 22.05.2025).

5. Проект Закону про відшкодування шкоди, завданої потерпілому внаслідок збройної агресії Російської Федерації. URL : <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/39602#> (дата звернення 24.05.2025).

6. Відшкодування завданої шкоди: навч. посіб. / кол. авт. : д-р юрид. наук, доц. К. Р. Резворович; канд. юрид. наук М. М. Фролов; О. О. Нагорна; М. В. Логінова. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 85 с.

Валентина ЧЕРНОБУК

старший викладач кафедри
теорії держави та права
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Руслана ОТКИДАЧ

здобувач вищої освіти
Навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

**ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ
У ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ:
БАЛАНС БЕЗПЕКИ ТА ПРИВАТНОСТІ**

У сучасному суспільстві питання захисту персональних даних набуло особливої актуальності у зв'язку з інтенсивним розвитком інформаційних технологій та зростанням обсягів обробки даних державними структурами. Однією з найбільш чутливих сфер цієї теми можна вважати діяльність правоохоронних органів, які, виконуючи функції з розслідування правопорушень та забезпечення публічної безпеки, неминуче втручаються у сферу приватного життя громадян. Такий процес потребує особливої правової врівноваженості, адже на перетині інтересів безпеки та приватності виникає складне завдання – забезпечити ефективність правоохоронної діяльності без порушення основоположних прав людини, зокрема права на приватність.

Правоохоронці, виконуючи свої функції із розслідування та попередження злочинів, отримують доступ до значного масиву персональної інформації. Водночас існує ризик зловживань, надмірного збору чи

незаконного використання таких даних, що може призвести до порушення прав громадян. Тому надзвичайно важливо забезпечити чітке юридичне регулювання, механізми контролю та відповідальності при обробці персональних даних у цій сфері.

Ми проаналізували чинне правове регулювання обробки персональних даних у діяльності правоохоронних органів з метою виявлення прогалин та загроз для приватності, а також обґрунтування шляхів досягнення балансу між забезпеченням безпеки для суспільства та дотриманням прав людини. Це питання вочевидь є важливим не лише з теоретичної точки зору, а й для вдосконалення практики правозастосування в умовах демократичної правової держави.

Питання впливу інформаційно-комунікаційних технологій на права людини та підтримку демократичних цінностей вперше було офіційно порушено під час конференції міністрів держав-членів Ради Європи, що відбулася в Греції у грудні 1997 року. Внаслідок цього був створений Комітет експертів Ради Європи з питань інформаційного суспільства, який розробив відповідний проєкт нормативного документа. Цей документ, затверджений у травні 2005 року, отримав назву «Декларація Комітету міністрів щодо прав людини і верховенства права в інформаційному суспільстві» [3, с. 45-46]. Декларація підкреслює, що розвиток інформаційного суспільства має ґрунтуватися на дотриманні прав людини, демократії та верховенства права.

Правове регулювання захисту персональних даних у діяльності правоохоронних органів ґрунтується як на міжнародних, так і на національних нормах. На міжнародному рівні головну роль у сфері захисту персональних даних відіграє Загальний регламент ЄС про захист даних (GDPR), який, хоча й не є обов'язковим для України, встановлює сучасні стандарти щодо прав суб'єктів даних, принципів обробки інформації та відповідальності контролерів даних. Окремий розділ цього документа, а саме стаття 23, допускає обмеження прав суб'єктів даних у контексті правоохоронної діяльності, однак такі обмеження мають бути передбачені законом, необхідні в демократичному суспільстві та пропорційні заявленій меті [1]. Це створює своєрідну модель, яка може бути використана Україною як орієнтир у реформуванні національного законодавства.

Крім того, важливим міжнародно-правовим актом є Конвенція Ради Європи №108 «Про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних» [2], а також її оновлена версія – Протокол CETS №223, що модернізує Конвенцію з урахуванням цифрових технологій [4]. Обидва документи визнають право держави обмежувати захист персональних даних в інтересах національної безпеки чи запобігання злочинності, але водночас вимагають забезпечення відповідних гарантій – незалежного контролю, доступу до правового захисту та чіткої правової основи таких обмежень. Участь України в цих актах зобов'язує гармонізувати національне законодавство з міжнародними стандартами, що є особливо актуальним у

сфері, де права людини можуть легко поступитися вимогам безпеки.

Діяльність правоохоронних органів передбачає обробку широкого спектра персональних даних, які можуть стосуватися як підозрюваних осіб, так і свідків, потерпілих або навіть третіх осіб, непричетних до правопорушення. Серед таких даних – ідентифікаційна інформація, біометричні та генетичні відомості, дані про місце перебування, комунікації, фінансові операції тощо [5, с. 103-104]. Ці дані можуть збиратися у межах кримінального провадження, оперативно-розшукової діяльності або під час здійснення превентивних заходів.

Водночас обробка даних правоохоронними органами характеризується високим рівнем чутливості та ризику зловживань. Нерідко відсутність чітко врегульованих процедур, автоматизація процесів збору даних та використання новітніх технологій (наприклад, систем відеоспостереження з розпізнаванням обличчя) створюють ситуації, коли межі допустимого втручання у приватність залишаються розмитими. Це потребує не лише правового, а й етичного осмислення таких практик з урахуванням прав і свобод людини.

Попри наявність правового регулювання, практика обробки персональних даних правоохоронними органами часто супроводжується порушеннями та ризиками. Однією з основних загроз є надмірний збір інформації без належного обґрунтування, що суперечить принципу мінімізації даних. Наприклад, під час проведення оперативно-розшукових заходів можуть накопичуватись великі обсяги персональних відомостей, що не мають безпосереднього відношення до предмета розслідування, але залишаються у базах даних протягом тривалого часу. Це створює потенційно небезпечну ситуацію, коли особисті дані громадян опиняються в розпорядженні державних структур без належних підстав та контролю.

Ще однією загрозою є непрозорість та закритість механізмів доступу до персональної інформації, що унеможлиблює ефективний захист прав суб'єктів даних. Громадяни не завжди можуть дізнатися, які саме дані про них збираються, як довго зберігаються і чи передаються третім особам (особливо в умовах, в яких знаходиться Україна на даний момент). Такий дефіцит інформації позбавляє особу можливості реалізувати право на захист персональних даних у повному обсязі та посилює правову нерівність між державою й індивідом.

Крім того, виникає проблема несанкціонованого доступу до персональних даних як з боку співробітників правоохоронних органів, так і ззовні – з боку хакерських атак або внаслідок витоків інформації. Відомі випадки, коли персональні дані використовувалися всупереч законним цілям. Наприклад, для політичного тиску, шантажу або дискредитації осіб [6, с. 645]. Відсутність належної відповідальності за такі дії лише поглиблює недовіру громадян до державних інституцій.

Судова практика в Україні демонструє поодинокі приклади притягнення до відповідальності за порушення прав на захист персональних даних, що

свідчить або про складність доведення таких фактів, або про низький рівень правової обізнаності громадян. При цьому Уповноважений Верховної Ради України з прав людини не завжди має достатньо повноважень чи ресурсів для ефективного реагування на порушення з боку правоохоронців. Усе це вказує на нагальну потребу в посиленні гарантій приватності, зокрема через запровадження незалежного контролю, обов'язкових процедур документування доступу до даних та удосконалення механізмів оскарження.

В умовах демократичного суспільства має бути забезпечено ефективний зовнішній контроль, включаючи парламентський нагляд, інституційний аудит та прозорі процедури звітування правоохоронців щодо роботи з персональними даними.

Не менш важливим є підвищення правової культури як серед співробітників органів, так і серед пересічних громадян. Освітні програми, внутрішні стандарти етичної поведінки та практичні інструкції щодо захисту персональних даних мають стати обов'язковим елементом підготовки кадрів у сфері безпеки. Лише за умови поєднання правових, організаційних і технічних заходів можливе наближення до балансу між потребою держави у безпеці та правом кожної особи на недоторканність приватного життя настільки, наскільки це можливо в умовах сучасності.

Отже, підсумовуючи вищевикладене, можна зазначити, що в умовах цифрової трансформації суспільства проблема забезпечення балансу між безпекою та приватністю в діяльності правоохоронних органів набуває особливого значення. Аналіз законодавства та юридичної практики свідчить про наявність суттєвих викликів, серед яких – фрагментарність правового регулювання, обмеженість інституційного контролю, ризики зловживань з боку суб'єктів, що обробляють персональні дані, та проблеми рівня освіченості і зацікавленості пересічних громадян питанням збереження своїх персональних даних.

Для досягнення ефективного (наскільки це можливо) балансу необхідно оновити національне законодавство з урахуванням європейських стандартів, забезпечити прозорі й контрольовані процедури обробки персональних даних, а також запровадити дієві механізми незалежного нагляду. І не менш важливо також підвищувати правову обізнаність громадян і професійну підготовку співробітників правоохоронних органів щодо етичного та правового поведіння з персональною інформацією.

Лише системний і збалансований підхід дозволить гарантувати повагу до приватного життя в умовах ефективної діяльності органів безпеки, зміцнюючи довіру громадян до держави та верховенства права як ключової цінності демократичного суспільства.

1. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних). Верховна Рада України: веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16#Text (дата звернення: 12.04.2025).
2. Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних. Верховна Рада України: веб-сайт. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326#Text.
3. Бочарова Н. В., Шкабаро В. М., Палєєва Ю. С. Принципи і пріоритети Ради Європи щодо захисту прав людини в інформаційному суспільстві: ініціативи, інформаційне суспільство: фокус 2021. *Актуальні проблеми держави і права*. 2021. № 90. С. 45-50.
4. Protocol amending the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data. Council of Europe portal. URL : <https://rm.coe.int/16808ac918>.
5. Самойленко Ю. С. Адміністративно-правове забезпечення захисту персональних даних в Україні : дис... к.ю.н. : 12.00.07 / Запорізький національний ун-т, Запоріжжя, 2023. 212 с.
6. Різенко О. В. Європейські правові стандарти захисту персональних даних. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2024. № 01. С. 643-648.

Денис ЮР'ЄВ

старший викладач кафедри
кримінального процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Матвій ДОСИНЧУК

курсант Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

**ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДОПУСТИМОСТІ ДОКАЗІВ,
ОТРИМАНИХ З ПОРУШЕННЯМ ПРАВА НА ПРИВАТНЕ ЖИТТЯ,
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ:
ПІДХІД ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ
І ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ**

Проблема допустимості доказів, отриманих з порушенням права на приватне життя, в Україні є однією з найбільш дискусійних у сфері кримінального процесуального права, оскільки вона вимагає досягнення балансу між двома важливими принципами: ефективністю досудового розслідування та прав і свобод людини. У сучасних умовах, коли правова система України активно інтегрується в європейський правовий простір, зростає важливість дотримання міжнародних стандартів прав людини, зокрема в аспекті захисту приватного життя, що закріплено в статті 8 Європейської